

افزایش نظارت بر مراکز توانبخشی

پس از اینکه در هفته‌های گذشته تصاویری از برخی مراکز نگهداری از معلولان منتشر شد که حاوی صحنه‌های دلخراشی از برخورد با مددجویان این مراکز بود، معاون توانبخشی سازمان بهزیستی از تدوین شیوه‌نامه‌ای جدید برای اداره مراکز نگهداری معلولان خبر داد.

به گزارش سایت خبری پرسون، تصاویری که در هفته‌های گذشته از برخی مراکز نگهداری از معلولان منتشر شد، نگرانی خانواده‌های این افراد را دوچندان کرده است. تعدادی از مدیران انجمن‌های حمایتی و فعال در حوزه افراد معلول، از افزایش مراجعه والدین افراد به انجمن‌های معلولان و این ابراز نگرانی‌ها خبر می‌دهند. کتک‌زدن، بستن دست و پای مددجو به تخت، رسیدگی نکردن به موقع به وضع بهداشت فردی آنها، غذای کم یا نامناسب و... برخی از مصادیق این بدرفتاری‌هاست. معاون امور توانبخشی سازمان بهزیستی کشور از برخوردهای قانونی با مراکز خاطی خبر می‌دهد؛ مجازات‌هایی که بسته به شکایت‌های ثبت‌شده از دریافت تذکر تا تعطیلی کامل مرکز و باطل‌شدن مجوز را شامل می‌شود.

«محمد کاظمی» مدیرعامل مؤسسه آموزشی رعد شرق تهران در این‌باره می‌گوید: «با انتشار تصاویری از بدرفتاری‌ها در برخی مراکز شبانه‌روزی، مراجعاتی از طرف برخی خانواده‌ها داشتیم که نیاز به مشورت و راهنمایی داشتند. همین امروز مادری به دفتر مرکز رعد شرق مراجعه کرده بود و از کتک‌خوردن و بدرفتاری با فرزند معلولش در مرکز نگهداری شکایت داشت و گله می‌کرد. می‌دانیم که بسیاری از خانواده‌ها برخلاف میلشان، به دلایل مختلف مجبور به سپردن کودکان به این مراکز هستند. اما دیدن جگرگوشه‌شان در این شرایط آنها را منقلب کرده بود. این در حالی است که در این یک مورد، خانواده حدود ۷ میلیون تومان به‌صورت ماهانه به مرکز پرداخت و بهزیستی هم کمک‌هزینه‌ای، حدوداً ۴ میلیون تومانی به‌عنوان یارانه به این مبلغ اضافه می‌کند.»

جای خالی کارشناسان مددکاری

مراکز نگهداری شبانه‌روزی از افراد دارای معلولیت توسط سازمان بهزیستی به بخش خصوصی واگذار می‌شود. بهزیستی به‌عنوان متولی، تنها نقش نظارتی در این زمینه دارد و صدور و لغو مجوز این مراکز را مدیریت می‌کند.

«کامران آروان» مدیرعامل جامعه معلولان ایران می‌گوید: «در سال‌های گذشته کیفیت خدمات در مراکز نگهداری و توانبخشی شبانه‌روزی ویژه معلولان به یکی از دغدغه‌های مهم خانواده‌های آنها تبدیل شده است. در زمینه ارائه خدمات در این مراکز هم استانداردهای جهانی و هم شرایط بومی هر منطقه را باید در نظر گرفت. اما در کل بیابید به یک سؤال پاسخ دهیم: ما این مراکز را به چه کسانی می‌سپاریم؟ آیا واقعا تمام افرادی که در مراکز نگهداری از معلولان فعالیت می‌کنند از سلامت روانی کافی برخوردار هستند؟ در وضعیت امروز که اغلب ما از طرف جامعه و زندگی تحت فشارهای روانی زیادی هستیم، فردی که به‌عنوان کارشناس و مددکار در این مراکز کار می‌کند و فشار سخت این کار را هم متحمل می‌شود، چقدر از نظر روانی پایش می‌شود؟»

او با آوردن مثالی، شرایط موجود در برخی مراکز ایران را اینگونه توضیح می‌دهد: «برخی مراکز به جای اینکه کارشناس و فرد تحصیل‌کرده و آموزش‌دیده در زمینه مددکاری و توانبخشی معلولان را استخدام کنند، سراغ افراد عادی می‌روند که هیچ آشنایی‌ای با روش‌های تخصصی ندارند. دلیل هم این است که به افراد غیرمتخصص می‌توانند حقوق کمتری پرداخت کنند. این افراد هم به‌دلیل اینکه هیچ آشنایی‌ای با نحوه نگهداری و مراقبت از معلولان ندارند، به آنها قرص‌های آرامش‌بخش می‌دهند تا اغلب ساعات روز در خواب باشند و آنها را به تخت می‌بندند. برای آرام‌کردن بچه‌های معلول آنها را کتک می‌زنند و اهمیت توجه به‌موقع به زمان دریافت داروهای آنها را درک نمی‌کنند.»

استاندارد جهانی چه می‌گوید؟

ماجرای استانداردها و فرهنگ درست نگهداری از افراد دارای معلولیت شدید در جامعه، به همین‌جا ختم نمی‌شود. آروان برای اینکه فاصله استانداردهای بومی ما با دیگر نقاط جهان را نشان دهد، از سیاست‌ها و فرهنگ‌سازی‌هایی که در این زمینه انجام شده، می‌گوید: «ذهنیتی در جهان رشد کرده و شکل گرفته که معتقد است از معلول نباید نگهداری کرد، بلکه باید از او حمایت کرد و شرایطی را فراهم آورد که فرد با هر درجه از معلولیت، مثل دیگر افراد در جامعه زندگی کند. برخی کشورها با پرداخت هزینه‌هایی به خانواده‌ها این شرایط را فراهم می‌کنند و برخی دیگر، شبه‌خانواده‌هایی را برای زندگی معلولان ایجاد می‌کنند. اما این نگاه که افراد دارای معلولیت در آسایشگاه‌ها نگهداری شوند، منسوخ شده است. بسیاری از این افراد با وجود محدودیت‌های حرکتی و یادگیری، توانایی‌های زیادی دارند، اما با نگهداری از این افراد در محیط دور از اجتماع، توانایی‌های او را می‌گیرند.»

پایش سلامت روانی افراد شاغل در مراکز نگهداری از معلولان، یکی از مهم‌ترین موضوعاتی است که او به‌عنوان راهکاری برای جلوگیری از اتفاقات تلخ برای معلولان ساکن آسایشگاه‌ها مطرح می‌کند. آروان می‌گوید: «به‌نظر من برخورد با مراکز خاطی راه‌حل اصلی ما نمی‌تواند باشد و ما باید به فکر این باشیم که چطور از رخدادن این وقایع پیشگیری کنیم؛ چراکه ضربه‌ای که به روح و روان افراد معلول آسیب‌دیده وارد می‌شود، به‌راحتی قابل جبران نیست و از ذهن او پاک نمی‌شود. این نوشداروی بعد از مرگ سهراب است.»

معاون توانبخشی سازمان بهزیستی کشور از تدوین شیوه‌نامه‌ای برای فعالیت مراکز نگهداری روزانه و شبانه‌روزی از معلولان خبر می‌دهد. «اصغر کاظمی» می‌گوید: «تدوین شیوه‌نامه آخرین مراحل خود را طی می‌کند و به‌زودی این شیوه‌نامه به تمام مراکز ما ابلاغ می‌شود. ما در کل کشور ۲۱۰۰ مرکز نگهداری از معلولان داریم که در مجموع ۱۱۰ هزار نفر در آن زندگی می‌کنند. تعدد این مراکز باعث می‌شود با وجود نظارت‌ها، همچنان شاهد رخ دادن اتفاق‌هایی ناخوشایند در برخی از این مراکز باشیم.»

او تعداد دقیق شکایت‌ها از این مراکز را عنوان نمی‌کند و از تعطیلی «برخی» مراکز و لغو مجوزها در یک سال گذشته خبر می‌دهد. کاظمی می‌گوید: «کارشناسان نظارتی ما چک‌لیستی برای نظارت‌های مستمر در این مراکز دارند که شامل موضوعات مختلفی است. مثل بهداشت، رسیدگی دارویی و توانبخشی به افراد، پوشاک، تغذیه، تهویه، نور اتاق‌ها، اندازه تخت‌ها، فاصله تخت‌ها، زمان‌های دوره‌ای برای مراقبت یا بازی و... هر یک از این موضوعات به‌تنهایی آنقدر مهم است که نمی‌توان برای آن اولویتی تعیین کرد.»

معاون توانبخشی سازمان بهزیستی همچنین به لزوم افزایش نظارت‌ها اشاره می‌کند و می‌گوید: «علاوه بر بازدیدهای کارشناسان استانی و شهرستانی و سازمانی ما، خود انجمن‌ها هم لازم است وارد بررسی عملکرد مراکز نگهداری شوند. انجمن عالی مراکز غیردولتی می‌تواند به‌صورت صنفی روی این مراکز نظارت داشته باشد. سازمان نظارت و بازرسی هم می‌تواند در این زمینه ورود کند. همچنین ما در حال آموزش خانواده‌ها هستیم تا با شرایط مراقبت از فرزندان‌شان آگاه و آنها هم بتوانند برای دریافت خدمات درست و استاندارد، مطالبه‌گر باشند.»

او همچنین از قیمت‌گذاری خدمات در مراکز شبانه و روزانه نگهداری از معلولان، برای نخستین‌بار خبر می‌دهد که با انجام این اقدام، میزان سقف و کف مجاز دریافت هزینه هر یک از این مراکز مشخص می‌شود. این تعیین هزینه‌ها می‌تواند به بهزیستی برای اختصاص یارانه‌های توان‌خواهان خود کمک بیشتری کند.